

De belevingsfasen van dementie (deel 3)

Het dementieproces verloopt bij iedere persoon anders. Er zijn vier stadia in de leef- en gedachtewereld te onderscheiden, de vier fasen van de ik-beleving genoemd.

De indeling in 'fasen' is een manier om de zorgbehoeften van de persoon met dementie enigszins te kunnen onderscheiden.



Derde fase: verborgen ik-beleving

De verborgen-ik vormt de derde fase van dementie. De **IK-beleving lijkt te verdwijnen**. Wanneer de dementie verder evolueert, trekt de persoon zich terug in zichzelf en lijken hij/zij te verdwijnen in een **tijdloze innerlijk wereld**, een wereld waarin men geen besef meer heeft van tijd, plaats en persoon. Men zit vaak in zichzelf gekeerd, voorovergebogen in een stoel of men loopt zonder doel te schuifelen/sloffen. Veel mensen raken in deze fase rolstoelafhankelijk.

De persoon met dementie verliest in deze fase de mogelijkheid om gevoelens verbaal te uiten. Zij doen dit dan voornamelijk via de **psychomotoriek**, bv. herhalen (repeterende) van bewegingen en/of geluiden. Ze gebruiken hun stem nog wel om zich te uiten, maar zijn vaak moeilijk te verstaan. Het zijn meestal wat losse klanken, echt veel verstaanbare woorden zijn het niet meer. Toch kan de persoon met dementie onverwacht alert reageren of plotseling een rake opmerking geven. Dit laat zien dat ze ook in deze fase nog contact willen en ze nog in staat zijn om aan te geven wat ze fijn vinden of niet.

Benaderingswijze in de verborgen – ik belevingsfase

Vaak wordt door de omgeving gedacht dat het maar beter is om hem/haar met rust te laten, maar hierdoor zal deze persoon nog verder verdwalen en erg eenzaam worden. Uit zichzelf maken ze met hun omgeving weinig of geen contact meer. Dat betekent niet dat ze geen contact meer willen. Hun ogen zijn vaak gesloten of kijken ongericht. **Contact maken is nog mogelijk**, maar alleen op initiatief van bijvoorbeeld de familie/mantelzorg of de zorgmedewerker. Ze reageren vanuit hun **directe emotionele toestand**. Het is belangrijk dat je regelmatig korte contacten maakt. Ze bij hun (voor)naam noemen, dit kan ook een koosnaam zijn, werkt meestal erg goed. Lief praten, zachtjes aanraken, lekkere dingen laten proeven of ruiken, mooie of vrolijke muziek, iets om vast te houden en ermee te prutsen, het zijn allemaal mogelijke invalshoeken om contact te maken.

Belangrijk hierbij is om te letten op vaak hele **kleine signalen** in gezichtsuitdrukking, beweging en lichaamshouding.

Vierde fase: de verzonken ik-beleving

Deze fase is **de laatste fase** in de beleving van dementie. Kenmerkend is dat de persoon met dementie zich volledig in zichzelf gaat **terugtrekken** (verzinken). Er is **nauwelijks of geen reactie meer** op de omgeving, maar men is wel heel **gevoelig aan lichamelijk contact**.

De persoon met dementie is nu **volledig afhankelijk** van anderen. Ze liggen vaak in bed, hebben bijna geen energie meer en liggen/zitten daarom veel te slapen. In deze fase is het ook kenmerkend dat de persoon met dementie een gesloten houding aanneemt (**foetushouding**). Zij lijken vaak ontspannen, maar kunnen ook contracturen gaan vormen. Voor de omgeving is dit een moeilijke fase; degene van wie ze hielden is verdwenen. Ze leven nu helemaal vanuit hun primaire behoeften. Emoties zijn moeilijk waar te nemen.

Benaderingswijze in de verzonken ik-belevingsfase



Alle contacten moeten gebruikt worden om aangename gewaarwordingen op te wekken. De ideale omstandigheden om contact te maken, trachten we te creëren door middel van **snoezelen**. Bij snoezelen wordt er voornamelijk ingespeeld op de **zintuigelijk waarneming** van de persoon met dementie. Er wordt gebruik gemaakt van muziek, klank, geur, warmte, massage, licht en andere **zintuiglijke prikkels** om ze te bereiken. Soms, heel soms, krijg je iets van ze terug. Dat kan een glimlach zijn of een hand die even in jouw hand knijpt of een ontspanning van een deel van het lichaam.

Bij het praten gaat het niet meer zozeer om wat je zegt, maar vooral om hoe je het zegt. De toon, de klank en het volume moeten **zacht, koesterend en rustgevend** zijn.

(Bronnen: Expertise Centrum dementie; <https://mantelzorgelijk.nl/de-4-fasen-van-ik-beleving-van-dementie>)

Werkgroep Dementiezorg

De volgende bijeenkomst voor de leden: **maandag 5 september 2022**

Medewerkers van Ouderenzorg Glorieux met een vraag of probleem rond het thema dementie kunnen deze kenbaar maken bij of doorgeven aan de leden van de werkgroep.

Wordt verwacht september 2022

Nieuwsbrief dementie 'Wereld Alzheimer dag'